

SECTION 2

EDUCATION (PRESCHOOL, PRIMARY, SECONDARY, VOCATIONAL AND SPECIAL EDUCATION)

УДК 378.147:741:37.011.3-051

Куниця Г. В.

викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
ORCID 0009-0002-8440-5445

РИСУНОК І ЛІНІЙНА ПЕРСПЕКТИВА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Професійна підготовка майбутнього вчителя образотворчого мистецтва передбачає не лише засвоєння теоретичних знань з історії та теорії мистецтва, а й формування практичних умінь, необхідних для власної художньої діяльності та подальшої педагогічної роботи. Одним із базових компонентів такої підготовки є рисунок, який виступає основою образотворчої грамоти, засобом пізнання форми, простору, пропорцій, конструкції предметів і закономірностей їх зображення на площині. Особливої актуальності формування цих умінь набуває в умовах сучасної мистецької освіти, коли майбутній учитель має не лише володіти академічними навичками, а й бути здатним методично грамотно пояснювати закономірності побудови зображення учням. Значення конструктивного аналізу форми у процесі навчання рисунка підкреслюється в дослідженні Г. Куниці, де увагу зосереджено на побудові та рисунку абстрактної форми як важливому засобі розвитку художнього мислення здобувачів освіти [1].

У системі мистецької освіти рисунок виконує навчальну, розвивальну та методичну функції. У процесі виконання рисунка здобувачі освіти навчаються аналізувати натуру, бачити головне й другорядне, визначати співвідношення частин і цілого, передавати об'єм за допомогою лінії, штриха, тону та світлотіньових градацій. Особливого значення набуває формування світлотіньових умінь, оскільки саме світлотінь допомагає виявити об'єм, матеріальність і просторове положення предметів. Це питання розглядається у праці О. Піддубної, А. Максимчук та Г. Куниці, у якій академічний рисунок

визначено як важливий засіб формування світлотіньових умінь у здобувачів вищої освіти [6].

Важливе місце у навчанні рисунка посідає лінійна перспектива. Вона дає можливість правильно зображати предмети у просторі, передавати їхнє положення відносно лінії горизонту, точки зору та точок сходження. Знання законів лінійної перспективи сприяє формуванню в майбутніх учителів уміння будувати просторові зображення, передавати глибину, перспективні скорочення, взаємне розташування предметів у середовищі. Теоретичні аспекти виникнення та розвитку лінійної перспективи розкрито в матеріалі «Лінійна перспектива. Історія відкриття», де перспективу подано як важливий спосіб передавання простору в образотворчому мистецтві [3]. Практичне засвоєння законів перспективи також може доповнюватися використанням відеоматеріалів, що демонструють послідовність побудови перспективного зображення [2; 4].

Одним із найбільш ефективних засобів інтеграції знань із рисунка та лінійної перспективи є навчальний натюрморт. Під час його виконання студенти працюють із предметами різної форми, розміру, фактури та просторового розташування, що дає змогу комплексно застосовувати знання з композиції, конструктивної побудови, перспективи, пропорцій і світлотіні.

Навчальний натюрморт допомагає майбутньому вчителю навчитися бачити предмет не ізольовано, а в системі просторових і композиційних зв'язків.

Робота над натюрмортом передбачає кілька послідовних етапів: аналіз постановки, вибір формату, композиційне розміщення зображення, визначення загальних пропорцій, конструктивна побудова предметів, уточнення перспективних скорочень, передача об'єму засобами світлотіні та завершальне узагальнення рисунка. Така послідовність має важливе методичне значення, адже саме її майбутній учитель може використовувати під час пояснення навчального матеріалу учням. Методичний аспект викладання образотворчого мистецтва на основі взаємодії рисунка, живопису, композиції та педагогічного малюнка розкрито у праці О. Піддубної, Т. Шостачук та А. Максимчук [7].

Формування навичок лінійно-конструктивної побудови сприяє розвитку просторового мислення майбутніх педагогів. Здобувачі освіти навчаються уявляти предмети як об'ємні форми, аналізувати їхню будову, визначати осі, площини, напрямки перспективного скорочення.

Це важливо не лише для виконання академічних рисунків, а й для подальшої педагогічної діяльності, оскільки вчитель має вміти доступно пояснити учням, як складна форма може бути побудована на основі простих геометричних тіл.

Лінійна перспектива має значення не тільки в академічному рисунку, а й у композиціях художніх творів. Зокрема, С. Прасол, Н. Чупріна та О. Ревун зазначають, що перспективні закономірності допомагають організувати простір художнього твору, створити враження глибини та підсилити композиційну виразність зображення [8]. Отже, засвоєння лінійної перспективи розширює можливості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва як у практичній художній діяльності, так і в методичному поясненні принципів побудови зображення.

Рисунок і лінійна перспектива також впливають на формування фахових компетентностей майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. До них належать художньо-практична компетентність, пов'язана з умінням створювати зображення; аналітична компетентність, що виявляється у здатності аналізувати форму й простір; методична компетентність, необхідна для організації навчання учнів; а також творча компетентність, яка передбачає вміння використовувати набуті знання в різних видах образотворчої діяльності. Розвиток творчого мислення учнів і студентів може посилюватися також завдяки використанню нетрадиційних способів малювання, що розглядається в дослідженні А. Максимчук та Г. Куниці [5].

Важливою умовою професійної підготовки є відмова від механічного копіювання натури на користь свідомого аналізу форми та закономірностей її побудови. Навчання рисунка має бути спрямоване на свідоме розуміння закономірностей зображення. Саме тому значну увагу необхідно приділяти аналізу форми, поясненню перспективних явищ, порівнянню пропорцій, виявленню конструктивної основи предметів. Такий підхід сприяє глибшому засвоєнню матеріалу й формує здатність майбутнього педагога самостійно розв'язувати художні та методичні завдання.

Отже, рисунок і лінійна перспектива є важливими складниками професійної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Вони забезпечують формування образотворчої грамотності, просторового мислення, композиційної культури та методичної готовності до педагогічної діяльності. Навчальний

натюрморт як одна з основних форм практичної роботи забезпечує інтеграцію знань із конструктивної побудови, перспективи, композиції та світлотіні, сприяючи розвитку професійних компетентностей, необхідних для успішної художньої й педагогічної діяльності майбутнього фахівця.

Список літератури

1. Куниця Г. Побудова і рисунок абстрактної форми. Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 15-16 травня 2025 р. Умань : Візаві, 2025. С. 58-63. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/44301/> (дата звернення: 08.07.2026).

2. Лінійна перспектива. Історія відкриття. Проста логіка. URL: <https://prostalogika.com/liniina-perspektyva-istoriia-vidkryttia/> (дата звернення: 08.07.2026).

3. Лінійна перспектива. Частина II : відео. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=l90qPFAa5F8> (дата звернення: 08.07.2026).

4. Максимчук А. П., Куниця Г. В. Нетрадиційне малювання як один із способів розвитку креативного мислення учнів. Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті : зб. наук. пр. Житомир : Н. М. Левковець, 2020. Ч. 1. С. 144-146. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/41288/> (дата звернення: 08.07.2026).

5. Піддубна О. М., Максимчук А. П., Куниця Г. В. Формування світлотіньових умінь у здобувачів вищої освіти засобами академічного рисунка. Вісник науки та освіти. 2026. № 2 (44). С. 2491-2501. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)-2491-2501](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44)-2491-2501).

6. Піддубна О. М., Шостачук Т. В., Максимчук А. П. Методика викладання образотворчого мистецтва на засадах міждисциплінарної взаємодії рисунка, живопису, композиції та педагогічного малюнка. Інноваційна педагогіка. 2026. Вип. 92, т. 2. С. 31-35. DOI: <https://doi.org/10.32782/ip/92.2.5>.

7. Прасол С., Чупріна Н., Ревун О. Лінійна перспектива в композиціях художніх творів. Актуальні проблеми сучасного дизайну : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, КНУТД, 22 квітня 2021 р. Київ, 2021. С. 71-74. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/17913/1/APSD2021_V1_P071-074.pdf (дата звернення: 08.07.2026).